

• 3. JUN. 2013 \ SPØRG VIDENSKABEN

Hvorfor har vi ikke direkte demokrati som i oldtidens Athen?

Hvorfor sætter vi os ikke bare ved computeren og stemmer om tingene i stedet for at have politikere? Vi har spurgt en demokrati-forsker.

Mange tror, det athenske demokrati ligger til grund for det danske demokrati i dag. Men det var faktisk den romerske republik, som var forbilledet, da en række revolutioner lagde grunden for de første demokratier.

\ Artiklen er skrevet af

Irene Petersen
Journalist

\ Indholdet er sponsoreret af

iNANO, Aarhus Universitet

i Læs mere

Demokrati er godt.

Det synes de fleste af os i hvert fald her i Vesten, hvor vi siden Anden Verdenskrig med mere eller mindre held har forsøgt at udbrede denne styreform til andre lande.

Når demokrati nu er så vigtigt for os, hvorfor udlever vi det så ikke til fulde og lægger hver eneste beslutning ud til en afstemning mellem borgerne, som de gjorde i det allerførste demokrati – demokratiet i oldtidens Athen? Det må da være det mest demokratiske demokrati eller hvordan?

En anonym læser argumenterer med, at vi i dag har alverdens teknologiske muligheder for at sætte et direkte demokrati i værk, istedet for at have politikere som tager beslutninger for os i et repræsentativt demokrati. Vores læser skriver følgende til os i en mail:

»Hvad er forklaringen på, at vi i disse tider med informationsteknologi ikke indfører et fuldstændigt eller ”næsten fuldstændigt” demokrati? Hvorfor skal være nogle mennesker til at varetage diverse underskrifter på folkets vegne!«

Spørgsmålet er godt, så vi tager det med videre til Christian F. Rostbøll, som er lektor i statskundskab på Københavns Universitet. Her sidder han hver dag og forsker i teorier om demokrati.

Tilmeld dig Videnskab.dk's gratis nyhedsbrev

E-mail *

TILMELD

Vores styreform begyndte med et fravalg af demokrati

Forskeren fortæller, at vi skal tilbage til den amerikanske revolution (1776) og den franske revolution (1789) for at forstå, hvorfor og hvordan nutidens demokratier er skruet sammen, som de er.

»Den styreform, vi har i dag i de vestlige lande, opstod som en kontrast til og som et fravalg af demokrati. I historisk sammenhæng ønskede man at oprette noget andet.«

Man var nemlig bange for, at der opstod et såkaldt pøbelvælde – en situation hvor folket fik så meget magt, at de ville misbruge den, så det ville gå udover enkeltpersoner.

Nok skulle magten ikke ligge hos én person som for eksempel en konge, men datidens stats-tænkere og forfatningsgivere ønskede heller ikke, at folket skulle have magt på samme måde som i det gamle Grækenland.

\ [Læs mere](#)

Demokrati var en død sild i 2.000 år

\ To demokratiformer

Repræsentativt demokrati: Borgerne vælger et mindretal (politikere) til at tage beslutninger for sig. Mindretallet tager beslutningerne for befolkningen.

Direkte demokrati: Alle beslutninger for styret bliver lagt ud til folkeafstemning.

Kilde: denstoredanske.dk

Demokratiet har rødder i republikken

»Man (bl.a. den amerikanske founding father James Madison) lavede en sondring mellem direkte demokrati og republik. En republik var defineret ved at være et styre ved lov frem for mennesker. Republikken var en retsstat, og man havde en tredeling af magten i den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt. Mange så dengang demokratiet, som et styre, der satte mennesker over loven og ikke havde en magtdeling,« siger Christian F. Rostbøll.

1700-tallets statsfilosoffer og forfatningsgivere var altså bange for, at folket ville misbruge deres flertals-magt til forgrube sig på den enkeltes personlige rettigheder som for eksempel den personlige ejendomsret eller ytringsfrihed.

Altså at folket eksempelvis uden videre og uden begrundelse ville vælge at fratage en enkelt mands ejendom eller fratage ham hans frihed.

De personlige rettigheder var dengang en ny opfindelse.

»En ting var, at man mente, det direkte demokrati manglede magtadskillelse, så lovene blev tyranniske, fordi de ikke respekterede den individuelle frihed. En anden ting var, at det direkte demokrati tog forhastede beslutninger,« siger Christian F. Rostbøll.

Det athenske demokrati, hvor borgerne stemte direkte om beslutninger, var altså ikke idealet, da de første nutidige demokratier kom til verden.

Forbilledet var snarere den romerske republik, hvor folkeforsamlingens magt var delt.

Derfor fik en af de to lovgivende forsamlinger i USA også navn efter det romerske senat.

\ Folketyranni

Demokrati blev kædet sammen med tyranni allerede af oldtidens tænkere som Platon og Aristoteles.

Styreformen blev opfattet som de manges styre i deres egen interesse uden hensyn til loven og helheden.

Demokratiet kom med nye teorier ind i varmen igen i begyndelsen af 1800-tallet.

Det dannede grund for udviklingen af et moderne demokrati i form af det repræsentative demokrati.

Her tager folket ikke beslutninger (kun undtagelsesvis via folkeafstemninger). Folkets opgave er derimod at vælge og kontrollere politikerne.

Kilde: denstoredanske.dk

Læs også: [Det antikke Athen gav os ikke demokratiet](#)

Fem ulemper ved et fuldstændigt direkte demokrati

Historisk set har man frygtet, at et gennemført direkte demokrati kan føre til et folke-tyranni og forhastede beslutninger.

Men der er ifølge lektor Christian Rostbøll tre andre ulemper ved det direkte demokrati:

- Stemmeret til alle beslutninger betyder ikke, at man kan sætte dagsordenen. Man kan altså kun stemme for eller imod og ikke vælge, hvad der bliver stemt om.
- Individerne i store grupper føler sig mindre ansvarlige for fælles beslutninger end individer, som tager beslutninger i mindre grupper.
- Mængden af informationer den enkelte borger ville skulle sætte sig ind i ville under et fuldstændigt direkte demokrati ville være overvældende.

At kunne sætte dagsordenen er lig med magt

Politisk magt er altså ikke kun lig med det at kunne stemme.

Ligeså vigtigt er det at kunne deltage i de forhandlinger og diskussioner, der ligger forud for afstemningerne.

»Afstemninger, som i det fuldstændige direkte demokrati, giver ikke folk så meget magt, som man skulle tro. Der vil altid være nogle, der afgør, hvad der skulle stemmes om. Ulempen ville være, at folk fik en fornemmelse af at have meget magt uden at have det,« siger Christian F. Rostbøll.

Christian F. Rostbøll nævner afstemninger om EU-traktaterne som eksempel.

Vi kan som befolkning sige ja eller nej til traktaten, men for nogle af os, vil det være som at stemme, om vi vil have pest eller kolera.

Hvis vi vitterlig vil have indflydelse, så skal vi hver især være med til at forhandle med de øvrige lande om traktatens indhold. Da vi er et land med millioner af borgere, så kan det i praksis ikke lade sig gøre.

\ Læs mere

Teknokrati: Kan vi klare os uden politikere?

Den enkeltes ansvar skrumper i store grupper

Oldtidens grækere løste det ved, at de med jævne mellemrum havde lotterier, hvor de udvalgte de borgere, som fik lov til at forberede lovene.

Forskeren siger, at det var en måde at klare problemet på, hvis vi i dag ønskede at få et fuldstændigt direkte demokrati.

Det fuldstændige direkte demokrati ville dog stadig have mange problemer.

Athen havde nemlig kun cirka 30.000 stemmeberettigede borgere, mens moderne demokratier som for eksempel Danmark huser millioner af borgere, hvis stemme skal være med til at tage en ansvarlig beslutning.

»Problemet er ikke, at almindelige mennesker er mere irrationelle eller kortsynede i forhold til de politikere, vi har i dag. Der er ingen grund til at tro, at folk er inkompetente. Problemet er, om folk føler sig ansvarlige nok og om de har tid og mulighed for at sætte sig ind i sagerne,« siger Christian F. Rostbøll.

Fem mennesker ville altså tænke sig bedre om end fem millioner ville gøre, når de skal tage en beslutning. For ansvaret virker knapt så nærværende, når man er mange om at tage en beslutning, som når man er færre.

\ Hvornår er et styre demokratisk?

To definitioner fra statskundskaben på et demokrati:

1. Alle borgere har mulighed for at få indflydelse på de fælles beslutninger som frie og lige mennesker. Det kan ske direkte eller indirekte ved, at vi vælger politikere til at tage beslutningerne.
2. Ingen skal være underlagt love, som de ikke selv har haft mulighed for at være ophavsmand til. Demokrati betyder, at alle borgere har haft muligheden for at blive valgt som politiker og for at stemme i frie, fair og jævnlige valg.

Kilde: Christian F. Rostbøll

Stemmeret ville betyde fuldtidsjob som vælger

Sidst men ikke mindst så ville et fuldstændigt direkte demokrati betyde, at vi som borgere skulle bruge bunker af tid på at få viden, som vi kunne træffe beslutningerne på.

En opgave som vi i dag overlader til vores politikere, for hvem det er et fuldtidsarbejde.

»Det ville betyde, at befolkningen fik en helt utrolig forpligtelse til at sætte sig ind i sagerne. Vi ville være forpligtet til hele tiden at sætte os ind i alt fra skattereglers konsekvenser for økonomien til, hvordan dagpengereglerne er skruet sammen,« siger Christian F. Rostbøll.

Han påpeger, at borgerne i oldtidens Athen havde deres kvinder til at passe hjemmet og slaver til at gøre arbejdet, mens vi i dag selv passer vores hjem og mange af os har fuldtidsarbejde eller uddannelse at passe ved siden af vores pligt som vælgere.

Vi har direkte demokrati ved folkeafstemninger

De nævnte ulemper gælder det fuldstændige direkte demokrati.

Men Christian F. Rostbøll understreger, at det også er direkte demokrati, når vi i dag ind i mellem bliver inviteret til folkeafstemninger af vores politikere om eksempelvis EU.

Vi kunne således sagtens have flere afstemninger som en afveksling til det repræsentative demokrati, uden der ville opstå problemer.

»Der findes også politiske teoretikere, som går ind for det direkte demokrati, men ikke at alle skal styre hele tiden. Vi skal derimod skiftes til at styre. Et eksempel kunne være at man vælger et tilfældigt udsnit af befolkningen ud, som i en periode skal bruge meget tid på at være dem, der stemmer. Eller man kunne dele befolkningen op i 50 grupper, hvor hver gruppe har mulighed for at stemme i et år i løbet af deres liv.«

\ Læs mere

Forskere: Et stærkt klimaborgerting er afgørende for at nå vores grønne mål

\ Spørg Videnskaben

Her kan du stille et spørgsmål til forskerne om alt fra prutter og sure tæer til nanoroboter og livets oprindelse.

Du kan spørge om alt – men vi elsker især de lidt skøre spørgsmål, der er opstået på baggrund af en nysgerrig undren.

Vi vælger de bedste spørgsmål og kvitterer med en Videnskab.dk-T-shirt.

Send dit spørgsmål til: sv@videnskab.dk

Demokratier er langt fra perfekte

Vores nuværende styreform – det såkaldte repræsentative demokrati – er nemlig heller ikke helt perfekt.

For eksempel ligger politikernes holdninger til Danmarks problemer og løsninger nogle gange meget langt fra befolkningens syn på det, siger forskeren.

Et andet problem er, at politikerne med deres statskundskab og jura-uddannelser ligner hinanden, men ikke repræsenterer forskelligheden i befolkningen.

*Demokratiet er den værste af alle styreformer,
bortset fra alle de andre.*

Winston Churchill

Demokratierne kan blive bedre

Demokratier er således ikke uproblematiske, og der er muligheder for forbedringer.

»Blandt politiske teoretikere er der ret stor enighed om, at demokrati er den bedste styreform – eller måske den mindst ringe. Men der er forskellige svar på, hvorfor det er en god styreform. Samtidig er der også meget kritik af den måde, demokratiet kører på i mange vestlige lande,« siger Christian F. Rostbøll.

Vi takker vores anonyme læser for det gode spørgsmål.

Har du også et godt spørgsmål til videnskaben, så send det til sv@videnskab.dk. Du bliver belønnet med en flot T-shirt, hvis dit spørgsmål ender som en artikel.

\ Læs mere

Er verden virkelig mere demokratisk end nogensinde før?

\ Læs mere

Bliver vi rige eller fattige af demokrati?

\ Kilder

- [Christian F. Rostbølls profil](#)

Få Danmarks ældste nyheder

...om historiens vildeste begivenheder i Videnskab.dk's nyhedsbrev om fortiden.

Tilmeld

\ TOP 6

Mest læste om Kultur & Samfund

1

\ SPØRG VIDENSKABEN

Hvorfor hedder det 'nordmand' og ikke 'norsker'?

2

\ BOGOMTALE \ FORSKERNE FORMIDLER

Myten om nordboen Lejf i USA

3

\ ANBEFALET \ FORSKERNE FORMIDLER

Orgasmekløften: Derfor kommer kvinder ikke så ofte som mænd

4

\ KORT NYT

Modsatninger mødes faktisk ikke, når det kommer til kærlighed, viser kæmpestudie

5

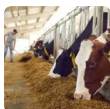
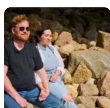
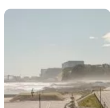
\ KORT NYT

Opsigtsvækkende fund fra romertiden gravet op nær de schweiziske alper

6

Vores IQ daler stadig – men har det nogen betydning?

\ KORT NYT

Talent er noget, mandlige studerende har, siger studerende og undervisere**Sådan kan verdens fødevaresystem fjerne mere CO2, end det udleder****Studie: Hunde bider mere på varme dage****Årsagen til vores tykkere maver er stadig et mysterium****Radioaktivt vand fra Fukushima dumpet i havet: Er det sikkert?**

\ SPØRG VIDENSKABEN

Kan man suge giften fra et bistik ud med munden?

\ KORT NYT

Hundes hjerner ser ud til at opfange 'babysprog' bedre end almindelig tale – og særligt fra kvindestemmer

Danmarks grønne vækst får kritik: »I bund og grund greenwashing«

\ FRA ARKIVET

Det bedste fra arkivet

Gå på opdagelse i mere end 35.000 artikler.

\ FRA ARKIVET

Legalisering af hash: Hvad kan vi lære af udlandet?

Kultur & Samfund

Thomas Hoffmann
Journalist - Twitter: @Tuffmann

\ FRA ARKIVET \ SPØRG VIDENSKABEN

Hvornår blev hvide mennesker hvide?

Evolution

Kristian Sjøgren
Journalist

\ F

Op
mø

K

Syt
Jou

Søg i arkivet

Forsker bag »lamslående« rapport om havmiljøet i Køge Bugt: »Vi afviser ikke byggeri i bugten«

\ FORSKERNE FORMIDLER

Skal vi retsforfølge politikere for at ignorere klimavidenskaben?

\ VIDEO

Video, video, video!

Foretrækker du at se historierne udfolde sig i levende billeder? Så tjek vores seneste videoer, eller følg Videnskab.dk på YouTube.

Hjernestyrernde parasitter får deres vært til at begå selvmord

Parasitter

Astrid Marie Wermus
Redaktionsassistent

Se eller gense Andreas Mogensens ankomst til Den Internationale Rumstation

Rumfart

Jonas Salomonsen
Nyhedsredaktør, Videnskab.dk's udsendte i USA

Find flere videoer

KORT NYT

Forskere observerer to former for ilt, der aldrig er set før

\ FORSKERNE FORMIDLER

Fælles heste- og menneskebegravelser afslører, hvor meget vikingerne holdt af deres dyr

\ ANBEFALET

Ny forskning: Menneskehedens forgænger blev næsten udryddet for 900.000 år siden

\ PODCAST

På med hørebøfferne!

Luk øjnene, og lad forskernes viden strømme ind ad øregangen. Her finder du Videnskab.dk's seneste podcasts.

Er menneskehjernen unik eller 'bare' en forvokset chimpans-hjerne?

Hjernen

Astrid Marie Wermus
Redaktionsassistent

Botox lammer musklerne, men lammer det også din empati?

Psykologi

Astrid Marie Wermus
Redaktionsassistent

Imbu

P

Lyt til flere podcasts

VIDENSKAB DK

ADRESSE

Carl Jacobsens Vej 16, opg. 16, 2. sal
2500 Valby

Ansvarshavende chefredaktør:
Vibeke Hjortlund

Kontakt medarbejdere

CVR-NR: 31111048 EAN: 5798000555174 ISSN: 1903-301X

PERSONDATA OG COOKIES RETTIGHEDER

Vi tager ansvar for
indholdet og er tilmeldt

